

INSTITUTI I KURRIKULAVE DHE STANDARDEVE

PROGRAM MËSIMOR PËR ARSIMIN FILLOR

LËNDA: Edukim Teknologjik

(Klasa e katërt)

VITI SHKOLLOR 2007-2008

Tiranë, 2005

1. Të përgjithshme

Lënda e edukimit teknologjik në klasën e katërt të arsimit 9-vjeçar, sipas planit mësimor të miratuar nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës, do të zhvillohet në:

35 javë mësimore me 1orë/javë

Gjithsej: 35 javë x 1orë/javë= 35 orë vjetore

Programi i edukimit teknologjik për klasën IV të ciklit fillor është konceptuar në tërësi për të siguruar koherencën dhe sasinë e lëndës në përmbajtje dhe në trajtimin e saj metodik. Hartimi i këtij programi është bërë në përputhje me ndryshimet cilësore të kurrikulës shkollore.

Edukimi teknologjik në klasën IV ka për qëllim:

1. *Edukimin me dashurinë për çdo lloj pune dhe respektin e njerëzve të punës.*
2. *Përfitim të njohurive elementare për punë, shprehje për përdorimin e mjeteve të thjeshta.*
3. *Mësimin e metodave të thjeshta të përpunimit të letrës, të kartonit, të argjilit, të plastelinës, të pëlhurave dhe të materialeve të tjera, si dhe kultivimin e bimëve të ndryshme bujqësore, luleve dekorative etj.*

Linjat që paraqiten, përfshijnë njohuritë që familjarizojnë nxënësin me disa nga materialet dhe proceset teknologjike të thjeshta që përdoren sot në një shoqëri moderne të teknologjisë së lartë, me struktura të thjeshta ndërtimi, pajisje mekanike, si dhe ato njohuri e aftësi që lidhen me mjedisin shoqëror, edukimin e shijeve estetike etj. Gjithashtu, programi kërkon që nxënësit t'i bëhen të njohura sistemet e informimit dhe teknologjia e kompjuterit, që të rritet shkalla e tij e ndërgjegjësimit për rolin thelbësor që ato luajnë në shoqërinë tonë. E rëndësishme është se detyrat që do t'u jepen nxënësve, të përfshijnë një numër sa më të gjerë të mundshëm të linjave të teknologjisë.

2. Synimet

Në fund të klasës iv të ciklit fillor lënda synon:

- Pajisjen e nxënësve me njohuritë e para për kryerjen e vetëshërbimeve dhe të punëve të ndryshme që realizohen në mjedisin e tyre të afërt.
- Formimin e nxënësve me aftësitë elementare për punë, shprehje praktike për përdorimin e veglave dhe instrumenteve të thjeshta të punës në shërbim të edukimit të tyre politeknik.
- Edukimin e dashurisë për çdo lloj profesioni, nxitjen dhe përforsimin e imagjinatës krijuese të nxënësve.

Programi t'i pajisë nxënësit me:

- *Njohuri* teorike për bazën materiale, proceset e punës dhe teknikat në realizimin e një punimi.

- *Aftësi* për vëzhgimin e elementeve në një punim apo krijim; për përshkrimin dhe interpretimin e karakteristikave të punimit të kryer; për vlerësimin në bazë të njohurive të marra për punën e tyre apo të dikujt tjetër; për të bashkëpunuar, për të punuar në grup, për të dëgjuar dhe për të respektuar mendimin e shokut, duke u aftësuar për të zënë një pozicion dhe për të përdorur një sasi më të madhe informacioni apo baze materiale.
- *Shkathësi* për përdorimin e bazës materiale.
- *Qëndrime* për të qenë të pavarur gjatë një punimi; për të respektuar mendimin e tjetrit; për të marrë përgjegjësi për punën që po bëjnë.

Vlera për të respektuar traditat dhe zakonet; për të realizuar detyrat dhe për të marrë përgjegjësi.

3. Linjat e nënlinjat kryesore

Në këtë program njohuritë zgjerohen duke u përshkallëzuar e duke realizuar kompaktësimin e tyre jo vetëm në drejtimin praktik, por edhe edukativ.

Programi ruan deri diku përmbajtjen e mëparshme, por, gjithashtu, synon të shmangë mbingarkesën dhe të ulë nivelin e vështirësive në disa linja, si dhe të realizojë një organizim dhe një shpërndarje më të mirë të orëve sipas linjave.

Njohuritë teknologjike klasifikohen në katër linja kryesore:

1. Teknologjia e materialeve dhe proceseve

1.1 Riciklimi i materialeve;

1.2 Endja.

2. Strukturat, mekanizmat, forcat dhe energjia

2.1 Rrota,

2.2 Modelime dhe ndërtime.

3. Teknologjia e informacionit dhe komunikimi

3.1 Forma dhe ngjyrat,

3.2 Simboli

3.3 Diagramet.

4. Njeriu dhe shoqëria në teknologji

4.1 Strehimi

4.2 Mjedisi fizik e social.

Shënim. Lista dhe emërtimi i linjave e nënlinjave do të ruhen deri në fund të arsimit të detyruar. Si pasojë, duke respektuar uniformitetin e terminologjisë, në programet e viteve të para për ndonjë prej linjave apo nënlinjave mund të ndodhë që, në përgjigje të veçorive moshore, kuptimi i emërtimit të linjës/nënlinjës të jetë më i gjerë se sa konceptet që përfshihen në të ose nënlinja të mos shtjellohet në veçanti.

4. Objektivat dhe njohuritë e aftësitë përkatëse sipas linjave e nënlinjave

AFTËSITË

Gjatë zbatimit të procesit teknologjik (brenda kuadrit të kurrikulit) numërohen një sërë aftësish që duhet të përjetojë nxënësi. Parashikimi i këtyre të fundit në program i

ndihmon mësuesit në formulimin e qëllimeve të mësimdhënies e për vlerësimin e arritjeve. Tri janë kategoritë kryesore të listuara më poshtë: aftësitë njohëse, aftësitë praktike dhe aftësitë komunikuese.

Aftësitë njohëse:

Përcaktimi i problemeve dhe nevojave njerëzore, vëzhgimi, mbledhja e të dhënave, interpretimi i të dhënave të mbledhura, specifikimi i kërkesave që duhet të përmbushë prodhimi, zgjidhje e problemeve që lidhen me skicimin e prodhimit, shqyrtimi dhe vlerësimi i zgjidhjes, krahasimi, dallimi, analiza sipas kriterëve, vendimmarrja.

Aftësitë praktike:

Matja, markimi, prerja, dhënia e formave, bashkimi dhe montimi, ndërtimi dhe përfundimi; organizimi i zinxhirit të veprimtarive në një sekuencë logjike.

Aftësitë komunikuese:

Formulimi i ideve gjatë fazës së skicimit dhe në fazën e paraqitjes së prodhimit përfundimtar; përgatitja e skicave, diagrameve, modeleve dhe fotografive.

Objektivat:

1. Teknologjia e materialeve dhe proceseve

1.1 Riciklimi i materialeve;

Të përgatisë letër me material të ricikluar

Të përgatisë kartolinë urimi me letër të ricikluar

1.2 Endja.

Të njohë teknikat e endjes, tezgjahu

Të përgatisë produkte të thjeshta të endura

2. Strukturat, mekanizmat, forcat dhe energjia

2.1 Rrota;

Të ndërtojë një model të thjeshtëzuar të një objekti(biçiklete).

2.2 Modelime dhe ndërtime;

Të përgatisë objekte të thjeshta me plastelinë.

Të hartojë planin e një pjese të lagjes, qytetit ose fshatit

Të modelojë pjesë të lagjes, qytetit ose fshatit

3. Teknologjia e informacionit dhe komunikimi

3.1 Forma dhe ngjyrat,

3.2 Simboli,

3.3 Diagramet.

Të përgatisë postera apo reklama të ndryshme në varësi të tematikave të lëndëve të ëtjera;

Të përgatisë mjete ndihmëse për lëndën e matematikës

4. Njeriu dhe shoqëria në teknologji

4.1 Strehimi

Të modelojë maketin e një shtëpie banimi

Të modelojë mjedisin e brendshëm të banimit

4.2 Mjedisi fizik e social.

Të modelojë maketin e lagjes apo mjedisit ku jetojmë

5. Shpërndarja e orëve

35 javë x 1 orë/javë = 35 orë

15% = orë të lira = 6 orë

Linjat dhe nënlinjat		Sasia e orëve
A	<i>Teknologjia e materialeve dhe proceseve</i>	8
	Riciklimi i materialeve	4
	Endja.	4
B	<i>Strukturat, mekanizmat, forcat dhe energjia</i>	8
	Rrota	3
	Modelime dhe ndërtime	5
C	<i>Teknologjia e informacionit dhe komunikimi</i>	6
	Forma dhe ngjyrat	2
	Simboli	2
	Diagramet	2
D	<i>Njeriu dhe shoqëria në teknologji</i>	8
	Strehimi	4

	Mjedisi fizik e social	4
	Orë të lira	5
	Gjithsej	35

Programi është ndërtuar në mënyrë të tillë që për çdo lloj pune nxënësit të marrin njohuritë e para praktike dhe teorike për punimin e objekteve, të mjeteve mësimore dhe të lodrave të thjeshta.

Të mbahet parasysh që në çdo orë mësimi vëmendja kryesore dhe koha t'i lihet punës së nxënësve. Pra teoria shërben vetëm për ta përgatitur nxënësin për të kryer punë të ndryshme.

Programi paraqet llojet e punës të zërthyera e të gërshetuara, duke marrë për bazë kohën më të përshtatshme për realizimin e çdo objekti, llojin e punës që duhet kryer dhe njohuritë praktike e teorike që ka marrë nxënësi në orët e mëparshme. Mësuesi mund të zgjedhë atë që ai e gjykon më të përshtatshme për nxënësin dhe që realizon të gjitha kërkesat mësimore dhe edukative.

Si duhen përdorur orët e lira

Qëllimi i orëve të lira (rreth 15% e orëve totale) është t'i lërë hapësirat e nevojshme iniciativës dhe krijimtarisë së shkollës për të përmbushur sa më mirë nevojat dhe interesat e nxënësve në përputhje me kërkesat e programit zyrtar të lëndës, miratuar nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës.

Statusi i tyre është sa i detyrueshëm aq edhe fleksibël. Është i detyrueshëm sepse duhen zhvilluar deri në fund të vitit shkollor. Është fleksibël sepse shpërndarja përgjatë vitit dhe mbushja me material mësimor është kompetencë e mësuesit të lëndës në bashkëpunim me Drejtorinë Arsimore, Drejtorinë e shkollës dhe me mësuesit e tjerë të shkollës në funksion të objektivave të programit të lëndës në vecanti, por edhe të lëndëve të tjera.

Për mbushjen e tyre me material mësimor mund të përdoren burime të ndryshme.

Organizimi i ekskursioneve në natyrë, të shoqëruara me veprimtari praktike; organizimi i vizitave në qendra të ndryshme prodhimi të shoqëruara me vrojtime dhe të pasuara me detyra; në ferma në shërbim të një objekti të paracaktuar; organizimi i konkurseve brenda klasës edhe për një kapitull; lojra të ndryshme zbavitëse me elementë që zhvillojnë të menduarin logjik dhe kritik; përforcimi i njohurive të shoqëruar me metoda e strategji që fuqizojnë si të nxënësit ashtu edhe mësuesin, janë disa veprimtari rekomanduese për rubrikën e orëve të lira.

6. Integrimi

Rëndësi të madhe ka që lënda të lidhet edhe me mësimet e lëndëve të tjera. Kështu, gjatë një punimi, nxënësi mund të krijojë duke bërë ndërthurjen me elemente të artit pamor, me muzikën apo me aktrimin. Gjatë zhvillimit të edukimit teknologjik, mund të zbatohen, të konkretizohen dhe të përforcohen njohuri, shprehje, aftësi të marra në lëndë të tjera, si: matematika, artet figurative, dituri natyre etj. Ndërkohë, aftësitë që nxënësit fitojnë, mund të përdoren edhe në mësimin e lëndëve të tjera.

Nxënësit bëhen njohës dhe përdorues jo vetëm të bazës materiale, por edhe të teknikave të ndryshme e të shumëllojshme të proceseve të zbatimit të tyre. Duke u

familjarizuar me to, ata do të jenë në gjendje që t'i përdorin ato për zgjedhjet e tyre artistike dhe për të komunikuar ndjenja dhe mendime.

Është gjithmonë e rëndësishme të theksohen shprehitë e mira të sigurisë. Në të gjithë veprimtarinë gjatë këtyre mësimëve, është e domosdoshme që mësuesi, në përshtatje me temën a punën që do të kryhet, të japë edhe rregullat përkatëse të sigurimit teknik. Nxënësit nxiten të zbatojnë disa rregulla sigurie, të cilat afishohen në këndin e punës së klasës.

Aspektet kros-kurrikulare janë patur parasysh në shtjellimin e rubrikave të programit. Edhe gjatë zbatimit të tij një vemendje e veçantë duhet t'i kushtohet:

- edukimit mjedisor, ndotjes dhe mbrojtjes së tij;
- kulturës së komunikimit;
- edukimit për të drejtat e njeriut;
- atdhedashurisë (informacion kulturor, ekonomik, social, historik, gjeografik)
- globalizmit
- çështjeve të barazisë gjinore, etnike, kulturore, racore, fetare;

7. Udhëzime metodologjike për zbatimin e programit

Programi është konceptuar në tërësi. Në të jepet sasia orientuese e orëve dhe çështjet kryesore që do të trajtohen.

Numri i orëve në çdo kapitull është përgjithsisht orientues. Në raste të veçanta, kur mësuesi e gjykon të dobishme, ai mund të ndryshojë në kufij të pranueshëm orët e caktuara për kapitullin në tërësi, duke huazuar nga kapituj të tjerë.

Për zbatimin cilësor të kërkesave të programit, mësuesi të zoterojë mirë lëndën, të zgjerojë vazhdimisht horizontin e tij shkencor e kulturor, të përsosë vazhdimisht metodat e mësimdhënies, të aktivizojë pa ndërprerje mendimin krijues të nxënësve, të punojë me durim, pasion e këmbëngulje.

Në mësim është e domosdoshme:

- Të respektohen me përpikmëri parimet dhe rregullat didaktike.
- Në fillim të mësimin, nxënësve t'u tregohet qëllimi konkret i punës.
- Të zhvillohen tek nxënësit aftësitë logjike për të punuar, duke i nxitur të arsyetojnë gjatë punës.
- Të edukohen fëmijët me shprehite e një pune të kulturuar, për të ngulitur tek ata ndjenjën e përpikmërisë, të rregullit dhe të higjienës vetjake.
- T'i kushtohet rëndësi organizimit të punës kolektive me nxënësit (bashkëpunimi).
- Për t'ua zgjeruar horizontin politeknik, rëndësi të madhe ka krahasimi i mënyrave të punimit të një objekti në klasë dhe në prodhim.
- Për rritjen e interesit të nxënësve për punë, për zgjerimin dhe thellimin e njohurive dhe të shprehive të fituara, është mirë të organizohen edhe punë jashtë klase.
- Për zhvillimin normal të lëndës, rëndësi ka njohja e prindërve me punën që bëjnë fëmijët e tyre, si dhe shkolla të ketë një minimum të caktuar pajimesh të nevojshme për kryerjen e të gjitha kërkesave.

Kujdes të tregohet edhe për paraqitjen e përshkallëzuar të detyrave praktike. Nxënësit e klasës së katërt ende nuk kanë vëmendje tepër të qëndrueshme. Ata nuk janë të aftë të kryejnë një punë për një kohë të gjatë. Në mësimet e para të punohen objekte që kërkojnë përpjekje minimale që brenda një ore mësimi nxënësit të kryejnë detyrën. Me rritjen e vështirësive në punimin e objekteve shkallë-shkallë, punimi i tyre mund të zgjatet edhe në dy orë mësimi.

Gjatë zhvillimit të lëndës të respektohen me përpikmëri parimet dhe rregullat didaktike që përdoren në mësimet e të gjitha lëndëve të tjera. Të përdoren metoda dhe forma të ndryshme pune: biseda, shoqëruar me përgatitjen analitike të objekteve konkrete, paraqitja e mjeteve për kryerjen teknike të punës me vegla dhe ushtrime të shumta për të përvetësuar mënyrat e reja të punës.

Në fillim të mësimet, nxënësve t'u tregohet qëllimi konkret i punës. Për këtë, mësuesi u tregon nxënësve se çfarë objekti do të punohet, përse do të shërbejë ai, çfarë aftësish e shprehish do të fitojnë ata duke punuar këtë objekt. Nxënësve u tregohet objekti i gatshëm, pastaj i zbërthyer në pjesë dhe mënyrat e punimit. Vetë nxënësit mësohen dalëngadalë të kuptojnë paraqitjen grafike të objektit dhe të lexojnë skica të thjeshta të objektit që punohet.

Për të zhvilluar te fëmijët aftësi logjike për të punuar, të nxiten ata të mendojnë dhe të arsyetojnë duke organizuar edhe diskutime në grup për mënyrat e punimit të objektit, çfarë materialesh dhe veglash nevojiten për punën, në ç'sasi, pse duhet vepruar kështu. Vëmendja të përqendrohet edhe te shpjegimi për disa gabime që mund të bëjnë gjatë punës. Në rastin e demonstrimit të mbajtjes së trupit gjatë punës, mënyrat e përdorimit të mjeteve dhe të veglave të punës, është mirë të përdoren edhe mjete demonstruese në klasë. Për të siguruar nëse nxënësit i kanë kuptuar mirë veprimet e punës, ngrihet ndonjë nxënës që të tregojë si do t'i kryejë ato. Në këtë rast, mësuesi vë në dukje veprimet e mira të nxënësit, qorton gabimet e mundshme në përdorimin e veglave dhe i udhëzon fëmijët për fillimin e punës.

Rëndësi të madhe ka zhvillimi te nxënësit i elementeve të shprehive të konstruktimit, zhvillimi i përfytyrimeve të hapësirës etj. Të ushtrohen ata sistematikisht që të bëjnë matje të thjeshta, të verifikojnë përpjesëtimet, të studiojnë vendosjen reciproke të pjesëve të ndryshme të objektit që punohet.

Për të edukuar te fëmijët shprehitë e një pune të kulturuar, për të ngulitur te ta ndjenjën e përpikmërisë, të rregullit e të higjienës vetjake, rëndësi ka përgatitja dhe rregulli në vendin e punës. Për çdo mjet pune dhe material, gjatë gjithë kohës së punës, caktohet vendi përkatës, si është vepruar që në klasat paraardhëse, në tavolinë ose në bankë.

Gjatë punës së pavarur mësuesi ndihmon, duke kontrolluar me kujdes veprimtarinë e çdo nxënësi, kërkon që ata të zbatojnë me përpikmëri udhëzimet e tij, të mbajnë trupin drejt gjatë punës, të përdorin drejt mjetet, të mbajnë pastër vendin e punës etj. Rëndësi ka dhe organizimi i punës me grupe. Puna me grupe mund të organizohet, në punimin e objekteve të zbulimit për festa, modelime, ndërtime të ndryshme shumëplanëshe, makete etj. Gjatë kësaj pune realizohet ndarja e punës ndërmjet nxënësve dhe ata bashkëpunojnë me njëri-tjetrin, duke kryer punët që u ngarkohen dhe duke mbajtur përgjegjësi për punën e kryer.

Një nga shqetësimet e para të mësuesit është *organizimi i klasës*. Për një orë mësimi të kihen parasysh disa faktorë:

- hapësira në klasë ku do të zhvillohet veprimtaria;
- sigurimi i materialeve;
- madhësia e klasës;
- numri i fëmijëve që kërkojnë hapësirë pune.

Ka rëndësi që çdo fëmijë të ketë hapësirën e nevojshme për punë. Nëse fëmijët marrin pjesë në një krijim të madh, krijohet hapësirë e nevojshme për materialet. Materialet të jenë të dukshme e të gatshme për përdorim nga fëmijët.

Për t'i stërvitur nxënësit në kryerjen dhe përvetësimin e disa veprimeve të rëndësishme në punë ose në përdorimin e metodave të punës, mësuesi të vazhdojë të japë herë pas here edhe detyra shtëpie. Detyrat e shtëpisë jepen vetëm atëherë kur mësuesi është i bindur se nxënësi do t'i kryejë me forcat e veta.

Për të zgjeruar horizontin politeknik, rëndësi ka krahasimi i mënyrave të punimit të objekteve në klasë dhe në prodhim. Në këtë drejtim, vlerë të madhe kanë ekskursionet. Gjatë ekskursioneve, nxënësit njihen me punën e makinave dhe të mekanizmave të prodhimit; si ato lehtësojnë punën e njeriut; marrin njohuritë e para për mekanizmin e prodhimit, për metodat e punës së mekanizuar, rregullin në punë dhe për profesione të ndryshme etj.

Për rritjen e interesit të nxënësve për punë për të zgjeruar dhe për të thelluar njohuritë dhe shprehjet e fituara, është mirë të organizohen edhe punë jashtë klase, si: në zbukurimin e korridoreve të shkollës, të oborrit, të kujdesen për lulishten e shkollës, të fshatit, të zonës ku banojnë, të komunitetit etj.

8. Vlerësimi i nxënësve

Mësuesit të njohin aftësitë e grup-moshës përkatëse. Vlerësimi përqendrohet në përpjekjet dhe energjitë që nxënësit kanë derdhur në realizimin e punës së tyre.

Në vlerësimin e nxënësit, mësuesi mbështetet në atë sa i ka realizuar nxënësi objektivat e temës përkatëse në krijimin e tij. Ky vlerësim bëhet me fjalë e shprehje sintetizuese, duke u mbështetur në punimet e secilit nxënësi dhe konkretizohet me vendosjen e notës.